

Kâzım Hüsnü Bey (Halil İbrahim NAKİPOĞLU) (1883-1934)

1883'te Konya'nın Piri Mehmet Paşa Mahallesi'nde dünyaya gelen Kâzım Hüsnü Bey, 13 Aralık 1919'da yapılan seçimle Osmanlı Mebusan Meclisine Konya mebusu olarak girmiştir. 23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanan Büyük Millet Meclisine de Konya milletvekili olarak katılmış ve hayatının sonuna kadar milletvekilliği devam etmiştir. Babası Konya şairlerinden Vilayet Tabibi Hüsnü Efendi, annesi Rabia Hanım'dır. Nüfus kayıtlarında adı "*Halil Kâzım*" ve "*Halil İbrahim*" olarak geçse de TBMM'de "*Kâzım Hüsnü*" olarak anılmıştır. Kâzım Hüsnü Bey'in nüfus kayıtlarında soyadı almadığı görülmüş, eşi Hafize Fazilet Hanım ise "Nakipoğlu" soyadını almıştır.

İlköğrenimini Konya'da tamamlayan Kâzım Hüsnü Bey, 1900 yılında Konya İdadisinden mezun oldu. 1901'de Konya Muhacirin Komisyonuna kâtip olarak tayin edilmesiyle memuriyet hayatı başladı. Ardından Konya Sanayi Mektebine Türkçe öğretmeni olarak atandı. Ayrıca medreseleri ıslah için kurulan komisyon ile Konya Sanayi Mektebi ve Konya İdadisi memur komisyonlarının da kitabet görevini fahri olarak üstlendi.

Kâzım Hüsnü Bey 1907'de açılan Konya Hukuk Mektebine kayıt olmuş, bir yandan da öğrenim hayatına devam etmek istemiştir. Ancak sağlık sorunları nedeniyle yükseköğrenim hayatı bir yıl sürmüş ve hukuk tahsilini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. 1910 yılında Konya Mektupçuluk Kalemine tayin edilen Kâzım Hüsnü Bey, 1914'te memuriyetten ayrılarak ticaret hayatına atılmıştır. Ayrıca Konya gazetesinde başyazarlık yapmış ve Vilayet Matbaası Müdürlüğünde de çalışmıştır.

Kâzım Hüsnü Bey, Konya'da sürgünde bulunduğu sırada tanıştığı Ebuzziya Tefvik Bey'le birlikte istibdat idaresine karşı gelenler arasında yer almıştır. Siyasi hayatı İttihat ve Terakki Fırkasında başlamış, il genel meclisi üyeliğine seçilmiş ve daimi encümen üyeliği yapmıştır.

Millî Mücadele Dönemi'nde Konya'nın Kuvâ-yı Millîye tarafına geçmesinde ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin burada teşkilatlanmasında Kâzım Hüsnü Bey'in katkısı çok önemlidir. Konya'da Refet Bey'in başkanlığında kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin 8 Ekim 1919 tarihli Merkez Heyeti'nin teşkili için yapılan seçimlerde Kâzım Hüsnü Bey geçici heyete seçilmiştir.

Osmanlı Mebusan Meclisi Dördüncü Dönemi için Konya'da 1919 Kasım'ında yapılan seçimleri Kâzım Hüsnü Bey'in de aralarında bulunduğu Millî Mücadele fikrini destekleyen adaylar kazanmıştır. Konya milletvekili olarak Meclise katılan Kâzım Hüsnü Bey, Meclis-i Mebusanın son döneminde divan kâtipliğine seçilmiştir.

İstanbul'un işgali ve 11 Nisan 1920'de Meclisin feshi üzerine Heyet-i Temsiliyenin talimatına uyarak Ankara'ya gelen Kâzım Hüsnü Bey, 2 Haziran 1920'de BMM Genel Kurulunda Konya milletvekili olarak takdim edildi. Mecliste Bütçe, Millî Eğitim ve Bayındırlık komisyonlarında çalıştı.

Mecliste iken fırsat buldukça Konya'ya gelen Kâzım Hüsnü Bey, şehrin sorunlarını çözmek için yoğun çaba harcamıştır. Özellikle I ve II. Bozkır ayaklanmalarından sonra Konya'ya gelerek halkla temaslarda bulunmuştur. Konya halkı, 3

Ağustos 1920'de Konya'ya gelen Mustafa Kemal Paşa'dan Bozkır ayaklanmaları nedeniyle Divan-ı Harp Mahkemesince mahkûm edilenlerin af edilmesini istemiştir. Vali Haydar Bey ve Komutan Fahreddin Bey'in de buna taraftar olması üzerine Mustafa Kemal Paşa, 4 Ağustos tarihinde Divan-ı Harp Mahkemesince çeşitli cezalara çarptırılanların af edilmesi için BMM'ye bir telgraf göndermiştir. 7 Ağustos'ta yapılan görüşmede Kâzım Hüsnü Bey söz alarak "*Mevkuf olan eşhasın birçoğu kusursuzdur. Bizim buna kanaati vicdaniyemiz vardır. Şimdi şekil itibariyle bu ilâmı tetkik edeceğiz diye birtakım adamları bekletip bir kat daha mağdur edeceğiz... Bu telgraf üzerine hemşerilerimizin aflarını Meclisten bendeniz rica ederim.*" demiştir.

Kâzım Hüsnü Bey, Bozkır ayaklanmalarından sonra meydana gelen Delibaşı İsyanı sırasında Konya'da olması sebebiyle asilerle sürekli muhatap olmak zorunda kalmıştır. Ancak isyana iştirak ve asilerle iş birliği yapmak suçlarından dolayı Konya İstiklal Mahkemesince yargılanmış ve bu süreçte dört kere ifade vermiştir. Sonuç olarak mahkeme tarafından 20 Ekim 1920'de suçlu bulunmuş ve İhanet-i Harbiye Kanunu'na göre tevkif edilmiştir. Ardından Karahisar mebusu Şükrü Bey'in verdiği takrir üzerine 23-24 Ekim 1920 günlerinde Mecliste yapılan gizli görüşmelerde Kâzım Hüsnü Bey'in milletvekilliğinin düşüp düşmeyeceği tartışılmıştır. Meclisteki müzakerelerden sonra İstiklal Mahkemesi kararının kaldırılması 6 Aralık 1920 tarih ve 79 sayılı Meclis kararıyla kabul edilmiştir. Olayı soruşturmak için Teşkilat-ı Esasiye ve adliye encümenlerinden oluşan komisyonun hazırladığı mazbata da aynı doğrultuda karar vermiştir.

Kâzım Hüsnü Bey, Millî Mücadele'den ölümüne kadar Mustafa Kemal Paşa'nın hizmetinde olmuştur. 10 Mayıs 1921'de TBMM'de kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun kurucuları arasında yer almıştır. Saltanatın kaldırılması için verilen önergede Kâzım Hüsnü Bey de yer almıştır. Bu dönemde TBMM üyeleriyle yapılan bir ankette "*...Türkler bugün dinsel, toplumsal ve siyasal bir devrim geçirmektedir. Devrim doğal akışını izliyor. Devrimlerin ne kadar süreceği, doğal olarak bilinmemektedir. 'O balıklar ki denizin içindedirler, deniz nedir bilmezler' deyişine uygun olarak birçoklarımız bu devrimden habersizdirler. Devrimi yanlış hareketlerle sakatlamak, yeni yeni bunalımlara yol açmamak gerekir. Devrimi sakatlamak, iyi sonuçlandıramamak, inancımıza göre savaşı kaybetmek kadar önemlidir. Sonuca eriştirmekse savaşımın verimli olması nedenlerinin en önemlilerinden birini oluşturur.*" derken Türk inkılabının mutlaka sonuca ulaşması gerekliliğini vurgulamıştır.

1922 Mart'ında Türk-Rus ticaret ve ekonomik ilişkilerinin gelişmesi amacıyla bir yemek verilmiştir. Bu yemeğe Rus Sovyet elçisi Aralof ile ticaret temsilcileri ve Dışişleri Bakan vekili Celal Bey, Maliye Bakanı Hasan Bey, tüccar milletvekillerinden Kâzım Hüsnü Bey ve diğer davetliler katılmıştır.

Kâzım Hüsnü Bey, TBMM Birinci Dönem içinde 6 kere söz almış, 8 teklif vermiş, 4 soru sormuş ve 5 önerge verdi. Konya Darüleytamı için bütçeden ek ödenek ayrılmasına dair Konya milletvekili Mehmet Vehbi Efendi ile birlikte yaptığı öneri, 28 Ocak 1922 tarihinde 187 sayılı Kanun olarak kabul edildi.

TBMM İkinci Dönem'de de bulunan Kâzım Hüsnü Bey, 12 Temmuz 1923'te yapılan seçimde 934 oy alarak Konya'dan milletvekili seçildi. 11 Ağustos 1923'te katıldığı Mecliste; Muvazene-i Maliye, Tetkik-i Hesabat, Ticaret komisyonlarında çalıştı. Bu dönemde gerçekleştirilen desteklediği inkıpların yanında yer aldı. Dış İşleri Bakanı İsmet Paşa'nın 9 Ekim 1923'te Ankara'nın başkent olması için verdiği yasa tasarısının hazırlanmasında Kâzım Hüsnü Bey de bulundu. 23 Ekim 1923'te İçişleri Bakanlığına sunulan dilekçeyle kurulan Halk Fırkasının kurucu üyeleri arasında yer aldı. Bu dönemde Meclis dışında da çalışmalarına devam eden Kâzım Hüsnü Bey; 1925,1926 ve 1927 yıllarında Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Merkez Heyeti üyeliklerine seçilmiştir. TBMM İkinci Dönem içinde 2 kere söz almış, 1 soru sormuş, 4 teklif ve 18 önerge vermiştir.

Kâzım Hüsnü Bey, Üçüncü Dönem seçimlerinde 1053 oy alarak yeniden Konya milletvekili olarak Meclise girdi. 2 Ekim 1927'de mazbatasını aldı ve 1 Kasım 1927'de Meclise katıldı. Bu dönemde Ticaret, İktisat ve Bütçe komisyonlarında çalıştı. Damga Kanunu konusunda kurulan Karma Komisyon üyeliğine seçildi. CHP'nin 1927 tarihinde toplanan büyük kongresinde partinin genel yönetim kuruluna seçildi. TBMM Üçüncü Dönem içinde 1 teklif ve 1 önerge verdi.

Dördüncü Dönem seçimlerinde 1069 oy alarak son kez milletvekili seçilen Kâzım Hüsnü Bey, böylece üst üste 5 dönem Konya milletvekilliği yapmıştır. 25 Nisan 1931'de mazbatasını almış ve 4 Mayıs 1931'de Meclise katılmıştır. Olağanüstü I ve II. toplantı yıllarında Bütçe Komisyonunda çalışmış, II. toplantı yılında komisyonunun başkanvekilliğini yapmıştır. Bu dönem içinde 2 teklif ve 2 önerge vermiştir. Halkevleri için ithal olunacak radyo ve sinema makinelerinin vergi ve resimlerden istisnası hakkında Giresun milletvekili Hakkı Tarık Bey ile birlikte yaptığı öneri 20 Nisan 1933'te kanunlaşmıştır.

Kâzım Hüsnü Bey, TBMM Dördüncü Dönem içinde 19 Şubat 1934 tarihinde İstanbul'da Alman Hastanesinde üremi hastalığı nedeniyle vefat etti. Vefatı 1 Mart 1934'te genel kurula duyuruldu. Büyükada Kabristanı'nda toprağa verildi. Evli olup bir çocuk babası idi.,

Özgür BAĞCI

KAYNAKÇA

TBMM Gizli Celse Zabıtları, Devre I, C I, 23.10.1336 (1920).

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre I, C III, 7.8.1336 (1920).

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre I, C VI, 6.12.1336 (1920).

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre I, C XXIV, 30.10.1338 (1922).

ATALAY, Ahmet, **Millî Mücadele'de Konya Kuvâ-yı Milliyecileri (İlk Meclise Girenler)**, Cilt 1, Konya 1997.

AVANAS, Ahmet, **Millî Mücadele'de Konya**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1998.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi-Millî Mücadele ve T.B.M.M. I. Dönem 1919-1923**, Cilt III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

DEMİREL, Ahmet, **Birinci Meclis'te Muhalefet-İkinci Grup**, İletişim Yayınları, İstanbul 1995.

ES, Selçuk, "Konya Büyükleri, Kâzım Hüsnü Bey (Milletvekili)", **Şehir Postası**, 1 Ağustos 1966, s. 2,4.

EZHERLİ, İhsan, **Türkiye Büyük Millet Meclisi (1919-1992) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920)**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara.

İlk Meclis Anketi-Birinci Dönem TBMM Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2004.

ÖZTÜRK, Kâzım, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM-II. Dönem 1923-1927**, Cilt I-II-III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

_____, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III. Dönem 1927-1931**, Cilt II-III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü II**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü III**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

SARIHAN, Zeki, **Kurtuluş Savaşı Günlüğü IV**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996.

TBMM Albümü 1920-2010, C. 1, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

T.B.M.M. Âzayi Kiramına Mahsus Muhtasar Tercümei Hal Varakası, Devre IV, Sicil No: 285.

TBMM Tutanak Dergisi Sorgu Formu, www.tbmm.gov.tr (Erişim Tarihi: 9 Eylül 2023).

ULUĞTEKİN, Murat-ULUĞTEKİN, M. Gül, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Hilal-i Ahmer İcraat Raporları 1914-1928**, Ankara 2013.

UYAR, Hakkı, **Cumhuriyet Halk Fırkası (1923-1938)**, ataturkansiklopedisi.gov.tr, (Erişim Tarihi: 15 Eylül 2023).

Görsel Kaynakça: **TBMM Albümü 1920-2010**, C. 1, ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010, s.159.

29/03/2025 tarihinde

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kazim-husnu-bey-halil-ibrahim-nakipoglu-1883-1934/?pdf=7239> adresinden erişilmiştir